

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 15. lipnja 2011.

[\[Video\]](#)

Borba proroka Ilije protiv idolopoklonstva

Draga braćo i sestre!

U religijskoj povijesti drevnog Izraela, veliku su važnost imali proroci sa svojim naukom i propovijedanjem. Među njima se ističe Ilija, poslan od Boga da povede narod k obraćenju. Njegovo ime znači "Gospodin je moj Bog" i u skladu s tim imenom se odvija njegov život, cio posvećen tome da potakne narod da prizna Gospodina kao jedinoga Boga. O njemu Sirah kaže: "I usta prorok Ilije kao oganj, riječ mu plamtjela kao buktinja" (Sir 48, 1). S tom buktinjom Izrael je ponovno pronašao svoj put prema Bogu. U svojoj službi, Ilija moli: zaziva Gospodina da povrati u život sina udovice koja mu je ukazala gostoprimstvo (usp. 1 Kr 17, 17-24), s vapajem se žali Bogu na umor i tjeskobu dok bježi u pustinju od kraljice Izebele koja je tražila njegovu smrt (usp. 1 Kr 19, 1-4), ali se prije svega na gori Karmel pokazuje sva njegova moć zagovornika kada, pred čitavim Izraelom, moli Gospodina da se očituje i obrati srce naroda. Taj je događaj opisan u 18. poglavlju Prve knjige o kraljevima, na kojem ćemo se danas zadržati.

Nalazimo se u Sjevernom kraljevstvu, u 9. stoljeću prije Krista, u doba kralja Ahaba, u trenutku u kojem u Izraelu vlada otvoreni sinkretizam. Osim Gospodina, narod se klanjao Baalu, idolu koji je ulijevao povjerenje narodu, jer je vjerovao da od njega dolazi dar kiše i kojem se zato pripisivala moć da daje plodnost poljima i život ljudima i stoci. Premda je težio nasljedovati Gospodina, nevidljivog i tajanstvenog Boga, narod je tražio sigurnost također u jednom shvatljivom i predvidljivom bogu, misleći da može od njega izmoliti plodnost i blagostanje u zamjenu za žrtve.

Izrael je podlegao opsjeni idolopoklonstva, toj stalnoj napasti vjernika, zavaravajući se da može "služiti dvojici gospodara" (Mt 6, 24; Lk 16, 13) i neprohodne putove vjere u Svemogućeg učiniti lakšim stavljajući vlastito pouzdanje također u nemoćnog boga koji je ljudska rukotvorina.

Upravo da raskrinka prijevarno bezumlje toga stava Ilija okuplja izraelski narod na gori Karmel i stavlja ga pred nužnost da donese odluku: "Dokle ćete hramati na obje strane? Ako je Jahve Bog, slijedite ga; ako je Baal, slijedite njega" (1 Kr 18, 21). A prorok, donositelj Božje ljubavi, ne ostavlja svoj narod samim pred tim izborom, već mu pomaže tako da mu pokazuje znak koji će pokazati istinu: on i Baalovi proroci pripravit će žrtvu i moliti, a pravi će se Bog očitovati tako da će odgovoriti ognjem koji će progutati prinos. Započinje tako ogled između proroka Ilije i Baalovih sljedbenika. Zapravo je riječ o ogledu između Izraelova Gospodina, Boga spasenja i života, i nijemog idola koji ne može ništa učiniti, niti dobra niti zla (usp. Jer 10, 5). I započinje također suočavanje između dva potpuno različita načina obraćanja Bogu i moljenja.

Baalovi proroci, naime, viču, trče, plešu i skaču, padaju u ekstazu, čak se paraju po tijelu, "noževima i sulicama... sve dok ih nije oblila krv" (1 Kr 18, 28). Oni se utječu samima sebi ne bi li interpelirali svoga boga, uzdaju se u vlastite sposobnosti da izazovu njegov odgovor. Otkriva se tako prijetvorna stvarnost idola: njega je izmislio čovjek kao nešto čime se može raspolagati, čime se može upravljati vlastitim snagama, kojem se može pristupiti polazeći od samih sebe i vlastite životne snage. Klanjanje idolu namjesto da otvara ljudsko srce Drugotnosti, oslobađajućem odnosu koji omogućuje izaći iz skućenog prostora vlastite sebičnosti i zakoračiti u dimenziju ljubavi i uzajamnog darivanja, zatvara osobu u isključivi i očajnički krug traženja samoga sebe. A prijevarena se sastoji u tome da je čovjek, kada se klanja idolu, prisiljen na ekstremne čine, u iluzornom pokušaju da ga podvrgne vlastitoj volji. Zato Baalovi proroci idu čak dotle da sebi čine zlo, da si nanose rane na tijelu, u jednoj dramatičnoj i u isti mah ironičnoj gesti: da bi dobili odgovor, znak života od svoga boga, oblijevaju svoja tijela krvlju i pokrivaju se tako na simboličan način smrću.

Ilijin je molitveni stav, međutim, potpuno drukčiji. On traži od naroda da se približi i uključe ga tako u svoje djelovanje i svoju molitvu. Svrha je izazova kojeg je uputio Baalovim prorocima ta da ponovno privede k Bogu narod koji se izgubio slijedeći idole; stoga on želi da mu se Izrael pridruži, da sudjeluje i postane protagonist njegove molitve i onoga što se događa. Potom prorok podiže oltar, koristeći, kao što se kaže u tekstu, "dvanaest kamenova prema broju plemena sinova Jakova, kome je Bog rekao: 'Izrael će biti ime tvoje'" (r. 31). To kamenje predstavlja čitav Izrael i opipljivi je spomen povijesti izabranja, posebne Božje naklonosti i spasenja naroda. Ta Ilijina liturgijska gesta ima presudnu važnost; oltar je sveto mjesto koje pokazuje Gospodinovu prisutnost, ali to kamenje od kojeg je sačinjen predstavlja narod, koji je sada, po prorokovu posredovanju, na simboličan način postavljen pred Boga, postaje "oltar", mjesto prinosa i žrtve.

Ali je nužno da simbol postane stvarnost, da Izrael prepozna pravoga Boga i ponovno pronađe vlastiti identitet Gospodinovog naroda. Zato Ilija moli Boga da se očituje, a onih dvanaest

kamenova koji su morali Izraelu dozvati u svijest njegovu istinitost služe također da podsjetu Gospodina na njegovu vjernost, na koju prorok apelira u molitvi. Riječi njegova zaziva su pune značenja i vjere: "Jahve, Bože Abrahamov, Izakov i Izraelov, objavi danas da si ti Bog u Izraelu, da sam ja sluga tvoj i da sam po zapovijedi tvojoj učinio sve ovo. Usliši me, Jahve; usliši me, da bi sav ovaj narod znao da si ti, Jahve, Bog i da ćeš ti obratiti njihova srca" (r. 36-37; usp. Post 32, 36-37). Ilija se obraća Gospodinu nazivajući ga Bogom otaca i tako vrši implicitni spomen na Božja obećanja i povijest izabranja i saveza koji je neraskidivo združio Gospodina s njegovim narodom. Uključenost Boga u povijest ljudi je takva da je sada njegovo ime nerazdvojno povezano s imenom patrijarha i prorok izgovara to sveto Ime zato da se Bog spomene i pokaže vjernim, ali također zato da se Izrael osjeti pozvanim po imenu i ponovno pronade svoju vjernost. Božje ime koje izgovara Ilija pomalo iznenađuje. Namjesto da koristi uobičajeni obrazac: "Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi" on koristi manje uobičajeni naziv: "Bog Abrahamov, Izakov i Izraelov". Zamjena imena "Jakov" s "Izrael" doziva u svijest Jakovljevu borbu na gazu Jaboka sa zamjenom naziva koje pripovjedač izravno spominje (usp. Post 32, 31) a o čemu sam govorio u jednoj od svojih prethodnih kateheza. Ta zamjena ima veliko značenje u Ilijinom zazivu. Prorok moli za narod Sjevernog kraljevstva, koji se zvao upravo Izrael, koji je odijeljen od Jude, koji je označavao Južno kraljevstvo. I sada taj narod, koji kao da je zaboravio vlastite korijene i vlastiti povlašteni odnos s Gospodinom, čuje da je pozvan po imenu dok se izgovarao ime Božje, Boga patrijarha i Boga naroda: "Jahve, Bože [...] Izraelov, objavi danas da si ti Bog u Izraelu".

Narod za kojeg Ilija moli je ponovno stavljen pred vlastitu istinu i prorok moli da se i Gospodinova istina očituje i da on intervenira da obrati Izraela, odvajajući ga od prijekora idolopoklonstva i tako ga privede k spasenju. On moli da narod konačno dozna, spozna u punini tko je doista njegov Bog i da donese konačnu odluku da slijedi samo njega. Jer samo tako Bog je prepoznat po onom što jest, Apsolutni i Transcendentni, bez mogućnosti da ga se stavi uz bok ostalim bogovima, koji bi ga zaniijekali kao apsolutnog i relativizirali ga. To je vjera koja čini od Izraela Božji narod; to je vjera koja se ispovijeda u veoma poznatom tekstu Shema' Israel: "Čuj, Izraele! Jahve je Bog naš, Jahve je jedan! Zato ljubi Jahvu, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom!" (Pnz 6, 4-5). Apsolutnom Bogu vjernik mora odgovoriti apsolutnom, totalnom ljubavlju, koja obuhvaća cio njegov život, njegove sile, njegovo srce. Prorok u svojoj molitvi moli upravo za obraćenje srca svoga naroda: "da bi sav ovaj narod znao da si ti, Jahve, Bog i da ćeš ti obratiti njihova srca" (1 Kr 18, 37). Ilija, svojim zagovorom, moli od Boga ono što sam Bog želi učiniti: očitovati se u svojem milosrđu, vjeran vlastitoj stvarnosti Gospodina života koji oprašta, obraća, preobražava.

I to je ono što se i događa: "I oganj Jahvin pade i proguta paljenicu i drva, kamenje i prašinu, čak i vodu u jarku isuši. Sav narod se uplaši, ljudi padoše ničice i rekoše: 'Jahve je Bog! Jahve je Bog'" (r. 38-39). Vatra, taj u isti mah i potreban i zastrašujući element, povezan s Božjim očitovanjima gorućeg grma i Sinaja, sada služi tome da označi ljubav Boga koji odgovara na molitve i objavljuje se svom narodu. Baal, nijemi i nemoćni bog, nije odgovorio na zazive svojih proroka; Gospodin međutim odgovara, i to ne nedvosmislen način, ne samo da guta paljenicu, već čak isušuje svu

vodu prolivenu oko oltara. Izrael više ne može imati sumnji; Božje je milosrđe izašlo ususret njegovoj slabosti, njegovim sumnjama, njegovu pomanjkanju vjere. Sada je Baal, isprazni idol, pobijeđen, a narod, koji se činio izgubljenim, ponovno je pronašao put istine i iznova je našao samoga sebe.

Draga braćo i sestre, što ta priča iz prošlosti kazuje nama danas? Koja je sadašnjost te povijesti? Prije svega je u pitanju prioritet prve zapovijedi: klanjati se samo Bogu. Gdje nestaje Boga, čovjek pada u ropstvo idolopoklonstva, kao što su, u našem dobu, pokazali totalitarni režimi i kao što pokazuju također razni oblici nihilizma, koji čine čovjeka ovisnim o idolima, idolopoklonstvima; porobljuju ga. Drugo: prva svrha molitve jest obraćenje: Božji oganj koji preobražava naše srce i čini nas kadrma vidjeti Boga i tako živjeti po Božjem i živjeti za drugog. I treće: oci nam kažu da je i ta povijest jednog proroka proročka, ako – kažu – je sjena budućnosti, Kristove budućnosti; to je korak na putu prema Kristu. I kažu nam da ovdje vidimo pravi Božji oganj: ljubav koja vodi Gospodina sve do križa, sve do potpunog sebedarja. Pravo klanjanje Bogu je, dakle, dati samoga sebe Bogu i ljudima, pravo klanjanje je ljubav. A istinsko klanjanje nipošto ne uništava, već obnavlja, preobražava. Sigurno da Božji oganj, oganj ljubavi guta, preobražava, čisti, ali upravo tako ne uništava, već rađa istinu našeg bića, ponovno stvara naše srce. I tako, stvarno živi po milosti ognja Duha Svetoga, Božje ljubavi, mi smo klanjatelji u duhu i istini. Hvala.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

Srdačno pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito krizmanike iz Hrvatskih katoličkih misija u Stuttgartu i Sindelfingenu. Dragi mladi prijatelji, milosni dar Duha Svetoga, kojega ste primili u sakramentu Potvrde, neka vas ojača da hrabro, uvijek i svugdje, svjedočite svoju vjeru. Hvaljen Isus i Marija!

© Copyright 2011 - Libreria Editrice Vaticana